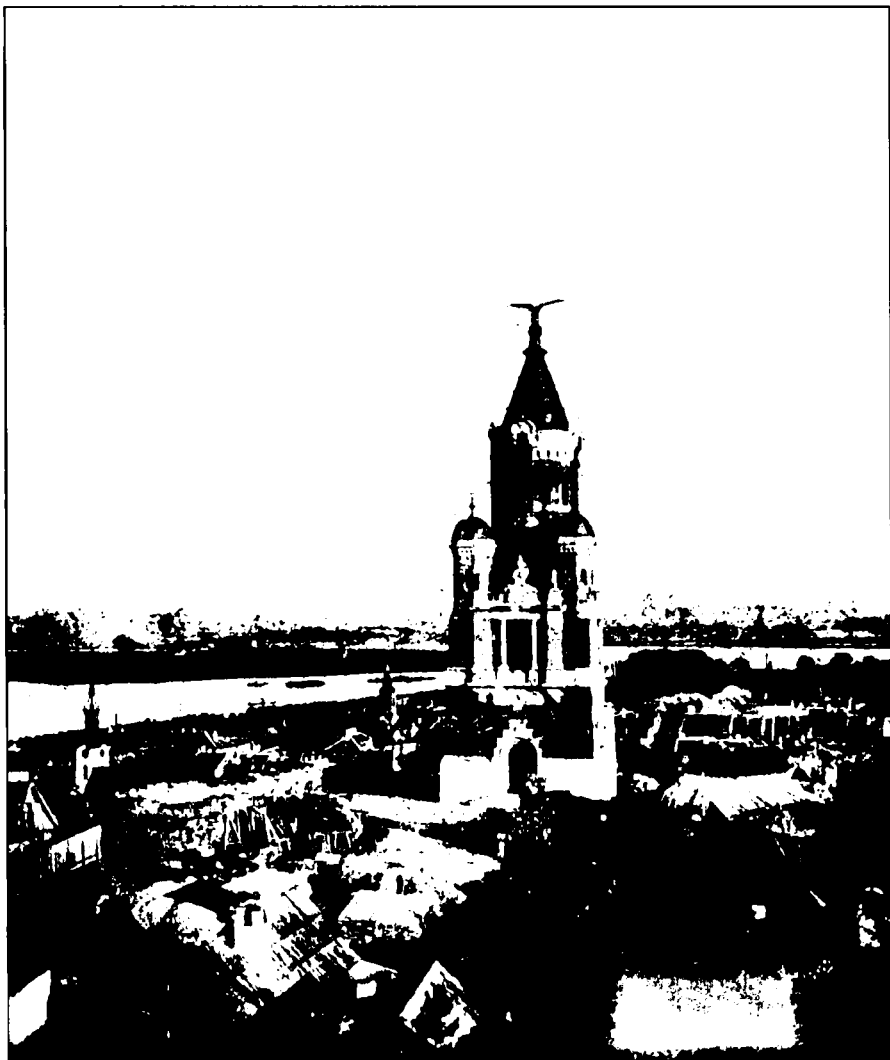

Németh Ferenc

A ZIMONYI HUNYADI-TORONY (1896)

Emlékmű a Hunyadiak egykori várának udvarában

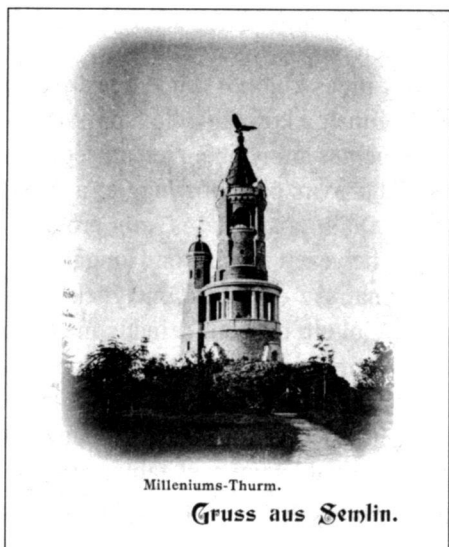
A zimonyi Hunyadi-torony a felavatás évében

A millenniumi ünnepségek keretében, 1896-ban, az akkori Magyarország területén többek között hét országos millenniumi emlékművet is emeltek, még-hozzá olyan jeles történelmi helyeken, amelyeknek a magyar állam szempont-jából fontos szerepük volt. Nos, a hét hely egyike a Nándorfehérvár melletti Zimony volt, a Hunyadiak egykori lerombolt középkori várának udvara a Duna mellett, ahol 110 évvel ezelőtt, 1896 áprilisában–májusában építették meg a ma is létező, díszes „zimonyi ezredévi emléket”, a 37 méter magas, három csúcsban végződő tornyot, amely voltaképpen Hunyadi elhalálzásának helyét jelölte, de a látogatót egyúttal a dicső nándorfehérvári csatára is emlékeztette. Idővel a zimonyi ezredévi emlék (már az 1900-as évek elején, a róla megjelentetett ké- peslapokon) Hunyadi-toronyként került be a köztudatba. 1896 áprilisában, az építkezés kezdetekor nagy gondok mutatkoztak az alapozásnál, tekintettel arra, hogy a régi, leomlott várfalak nehezítették a munkát.

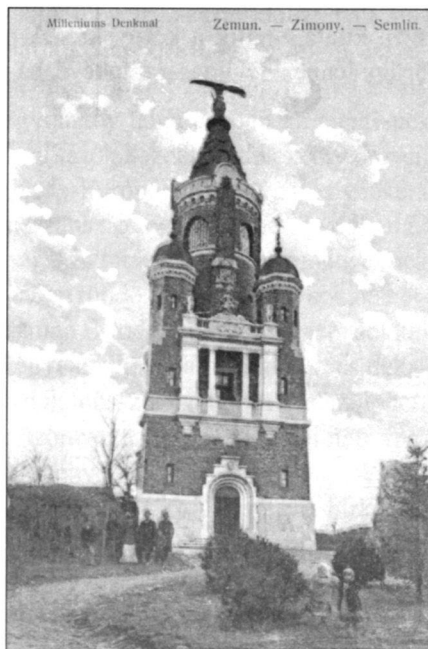
Az emlékmű három művész alkotása volt: a temesvári Berczik Gyula mű- építész és műszaki tanácsos, a kereskedelmi minisztérium alkalmazottja ter- vezte meg a toronyépületet, Róna József lovasberényi szobrász mintázta meg rajta (a két kisebb torony közötti, később lerombolt) Hungária ülőszobrát, a két orozslánnal, a torony tetején (egykor) díszelgő, impozáns méretű (4,5 méteres) turulmadár – csőrében villogó aranykarddal – pedig a mogyorósi Bezerédi Gyula szobrász munkája volt. Az impozáns emlékműről annak idején a *Vasárnapi Újság* (1896., 18. szám) közölt képet és tudósítást. A korabeli tudósító szerint „az emlékmű hagyományos hősiesség talaján épült, alapzatát büszkén veti meg a nagy Hunyadi várának udvarán. Az emlék tornyának sisakján lebegő turul madár kiterjesztett szárnyakkal a viharral kész szembe szállni még mindig. A századok viharában ledöntött bástyák romjai veszik körül a talapzatot, s mint- egy ezekből hajt ki a szép emlékmű, erőteljesen, frissen, magasan, Belgrádból is szemlélhető, az egykori Nándorfehérvárból, melyet a magyar hősiség annyi vére áztatott, az ország határain túl is elébe sietve egy hódító hatalomnak, mely a civilizációra tört.

Látni való, hogy a tervező e történelmileg oly nevezetes hely emlékein lel- kesülve, gondolta ki a műemléket, mert annak vártoronyszerű (donjon) alakot adott. A kifejezés módja valóban igen sikerült, mert az építménynek emléksze- rű jellege is megóvatott. A nagy méretek dacára az emlék formája könnyed, s rögtön megmutatja, hogy nem komor harcok bástyájául áll ott, hanem kegyele- tes emléket hirdet, nyugodtan, büszkén egy ország határánál.

(...) Az emlékmű hatalmas alsó építményből bontakozik ki mint hármas torony. A középső főtorony sisakjával együtt mintegy 37 méternyi; kerek ívű nagy ablakaiból elragadó a kilátás a Duna és Dráva közötti regényes vidékre, és annak minden egyes történetileg emlékezetes pontjára. (...) A középső főto- rony előtt két oldalról két kisebb torony nyúlik föl; ezek foglalják magukban a lépcsőket, melyek a hangulatosan kiképezett elég tágas földszinti teremből

A műemlék régi képeslapokon

vezetnek fel a középtorony másik két emeletsorába és a főtoronyot a Duna felől koszorúként körülövező, oszlopos szabad erkélyre.

A belső helyiségeknek ez idő szerint még különös rendeltetésük de a zimonyiak e tekintetben többféle tervvel kívánnak a kormány elé lépni. Az oldaltornyok között, tehát a középtorony előtt, nemes arányaiban, jelentőségteljes architektúrájával válik ki az épület homlokdísze: az oszlopos loggia, a fedett erkély, mely alsó díszítésében magába zárja a feliratos táblát is, míg erőteljes, míg erőteljes és jól alakított felső párkányára helyezett talapzaton Hungáriának kőszobra ül, jobbról-balról egy-egy oroszlánnal. Az emlékmű, melynek falfelületeit zománczozott nyers téglá borítja, – a jól elrendezett, színdús majolika címperpajzsokkal, a vert vasdíszítésekkel, az almási kőből készült párkányzatokkal és keretezésekkel, vörösréz tetőfedésével, megkapó színgazdag és festői képet nyújt. (...) Az emlékmű a franczia renaissance-ra emlékeztető változatos formáival, kellemes részleteivel, találó tagozásaival leleményes fantáziára vall. Teljes egészében pedig a szemlélőben azt a biztos tudatot kelti, hogy beláthatatlan időkre épült”.

Mindenképpen érdekes és élvezetes olvasni ezt a korabeli leírást, melynek szerzője a 19. század végén még teljes pompában látta a Hunyadi-tornyot, ám csupán néhány évtizeddel később, az első, majd a második világháborút követően mostoha sorsra jutott a díszes emléktorony: avatatlan kezek lecsupasztották, eltűnt erkélyéről a Hungária-szobor a két oroszlánnal, tetejéről az impozáns turulmadár meg a díszítések és a kisplasztikák jó része. Maradt a csupasz torony a Gárdos nevű városrészben, mint afféle zimonyi építészeti kuriózum, amelyről szép kilátás nyílik a környékre. A nándorfehérvári csata 550. évfordulója jó ürügy lenne a felújítására, feltéve, ha megmozdulna valakinek a lelkiismerete...